

43 Sopimuspalokunnat osana Suomen kokonaisturvallisuutta

Äänitteen kesto: 34 min

Litterointimerkinnät

Haastattelija: Marko Palokangas
Vastaaja: Juho Luukko

sa- sana jää kesken
(sana) epävarmasti kuultu jakso puheessa tai epävarmasti tunnistettu puhuja
(-) sana, josta ei ole saatu selvää
(--) useampia sanoja, joista ei ole saatu selvää
, . ? : kieliopin mukainen välimerkki tai alle 10 sekunnin tauko puheessa

Marko Palokangas: Suomen kokonaisturvallisuus perustuu erilaisten toimijoiden tiiviiseen yhteistyöhön. Viranomaisien ja elinkeinoelämän lisäksi turvallisuuden ylläpitoon varautumiseen ja valmiuteen osallistuu myös kolmas- ja neljässektori eli järjestöt, yhdistykset ja viimekädessä yksittäiset kansalaiset.

Sopimuspalokunnat Suomessa ovat osa maanpelastuslaitosten organisaatiota ja vastuussa paikallisesta pelastustoiminnasta ja hätätilanteiden hallinnasta. Sopimuspalokunnat tuottavat merkittävän osan pelastustoimen päivittäisistä palveluista kuten pelastus- ja ensivastepalveluista, tulipalojen sammuttamisista sekä onnettomuuksien ehkäisystä.

Ovatko sopimuspalokunnat yhtenä esimerkkitapauksena kansallisen turvallisuuden kannalta niin sanotusti radiolla käskettävä joukko, jonka suorituskykyä ei voi menettää? Muun muassa näihin teemoihin ja kysymyksiin pureudumme tässä podcastissa.

[musiikkia]

Intro: Kuuntelet Maanpuolustuskorkeakoulun Sotataidon ytimessä podcastia. Jaksoissa sotataidon asiantuntijat keskustelevat ajankohtaisista yhteiskuntaan ja sen turvallisuuteen liittyvistä kysymyksistä.

[musiikkia]

Marko Palokangas: Tervetuloa kuuntelemaan Sotataidon ytimessä podcastia. Käsillä on sarja, jonka kantavana teemana on sodankäynnin laaja-alaisuus. Minä olen sotilasprofessori Marko Palokangas ja tällä kertaa kanssani on keskustelemassa

varapuheenjohtaja Juho Luukko Suomen sopimuspalokuntien liitosta. Tervetuloa Juho.

Juho Luukko: Kiitoksia, mukava olla täällä puhumassa aiheesta.

Marko Palokangas: Aivan mahtavaa. Tuota, olet niin sanotusti aiheen asiantuntija, voisi sanoa, että jopa kokemusasiantuntija, sillä tiedän, että sinulla on yli kolmenkymmenen vuoden kokemus sopimuspalokuntatoiminnasta. Ja yli kymmenen vuoden kokemus sopimuspalokuntien liiton toiminnasta. Kerropas Juho alkuun, että minkälainen on suomalainen tyypillinen sopimuspalokunta.

Juho Luukko: No, suomalainen ihan tyypillinen sopimuspalokuntalainen voi olla, se voi olla se perheenisä, yrittäjä, ihan me kaikki tavalliset suomalaiset. Ei ole mitään tyyppiä, tyyppi, meitä on kirvesmiestä, pappia ja toimitusjohtajaan asti, kaikki ne yhteiskunnan ammateissa työskentelevät. Se on yksi eräänlainen vahvuus, joka meillä on jo suoraan olemassa.

Marko Palokangas: Perustuuko se sopimuspalokunta näiden yksilöiden eli ihmisten osalta niin vapaaehtoisuuteen vai onko se pakko?

Juho Luukko: Kyllä se aika pitkälti perustuu vapaaehtoisuuteen, että jos me katsotaan Suomea, niin sen voisi vetää poikittain jostain Lappeenranta Oulu akselilta. Ja vapaaehtoisuuden, miten se mielletään, niin suurin osa sopimuspalokuntalaisista on ja toimii vapaaehtoisesti, eikä heille makseta siitä erillistä korvausta. Se etelänpuolimmainen osa on se, jossa sitä korvausta ei ole maksettu ja sitten tuolla pohjoisemmalla, harvaan asutummalla alueella sitten saatetaan maksaa yhdistykselle tai henkilökohtaisesti sitä korvausta siitä toiminnasta.

Marko Palokangas: No, missä vaiheessa vapaaehtoisuus muuttuu velvollisuudeksi? Onks se kiinni siitä sopimuksesta, jonka paikallisen tai alueellisen pelastuslaitoksen tehdään, niin muuttuuko se sen jälkeen velvollisuudeksi?

Juho Luukko: No, sille sopimuksen tekijälle, eli tässä tapauksessa sen sopimuksen on voinut tehdä se palokuntayhdistys ja silloin se tuottaa niitä palveluita pelastustoimelle. Ja kyllä se silloin käytännössä on sopimuksellista toimintaa eli ei voi siinä mielessä puhua vapaaehtoisuudesta, että heidän täytyy siinä määrättyssä yhteisesti sovitussa ajassa pystyä tuottamaan se tietty palvelutaso ja ne palvelut. Eli tässä tapauksessa tietty määrä miehiä, yksiköitä ja muita. Sitten tota henkilökohtaisella sopimuksella luonnollisestikin henkilöt ovat silloin sitoutuneita vähän toisella tavalla, mutta siinä onkin sitten pieni korvaus. Kokopäivätyötä ei sinällään tossa mielessä kumminkaan oo.

Marko Palokangas: No nyt aika moni meidän kuuliijoista varmasti ihmettelee, et miten ihmeessä sopimuspalokuntatoiminta liittyy esimerkiksi sodan käyntiin ja sen laaja-alaisuuteen. Minäpä hieman avaan sitä.

Suomessahan on paljon erilaisia järjestöjä, yhdistyksiä, jotka osallistuvat tähän kokonaisturvallisuuden ylläpitoon. Ja voidaan mainita, vaikka metsästyksen harrastajat, heillä on ampumataito, ase ja radio, jolla voidaan tietyllä tavalla myös ääritilanteessa hyödyntää sitä resurssia ja taitoa. Meillä on vapaaehtoinen maanpuolustusjärjestelmä, Maanpuolustuskoulutus ry, joka kouluttaa vapaaehtoisesti siihen toimintaan osallistuvia. Heistä pääosa on kuitenkin reserviin sijoitettuja, mutta he haluavat omatoimisesti harjoitella ja syventää sitä taitoa. Sopimuspalokunnat on yks esimerkki tosin pelastustoimenpuolella, eli katsotaan puhtaasti tuon sisäministeriön alaisuudessa, johon pelastuslaitokset ja hyvinvointialueet kuuluu. Siellä he ovat organisoituneet vähän kuin suojeluskunnat aikanaan sotilaallisesti. Siellä on hyvin tarkka tehtävänjako palokuntien sisällä. Sanoit sanan palokuntayhdistys, niin sehän on yhdistyspohjaista toimintaa. Ja tämän takia mä halusin nostaa esille tämän esimerkin sopimuspalokunnista. Mitä mieltä sä oot tästä, onko sopimuspalokunnat kriittinen osa niiden yhdistysten ja henkilöiden kautta tuottamaan Suomella kokonaisturvallisuuden palveluita ja ylläpitoa.

Juho Luukko: Kyllä ne käytännössä on, eli jos katsotaan muita toimijoita, puhutaan niinku kolmannen tai neljännen sektorin toimijoista, niin kenelläkään ei oo asettaa niin isoa määrää sitä reserviä niin nopeasti, kun meillä. Eli puhutaan minuuteissa ja tuhansista henkilöistä, ja ne ovat niinku jatkuvasti 24/7 tuolla valmiudessa. Ja tässähän moni muu viranomainen on aika kateellinen pelastustoimelle, jolla on tällainen voimavara, jossa pystyy jopa nelinkertaistamaan sen oman operatiivisen joukkonsa. Et jos meillä ammattipelastajia on noin 6000 tässä maassa, niin niitä operatiivisia sopimuspalokuntalaisia jopa 14 000–15 000.

Marko Palokangas: Puhutaan vielä vähän isoista suhdeluvuista. Kuinka isosta prosentista esimerkiksi pelastustoimen palveluista sopimuspalokunnat vastaavat tai osallistuu?

Juho Luukko: No se vaihtelee hirveästi, mutta Suomessa 70–80 prosenttia tehtävistä, niin siellä on sopimuspalokunta mukana ja ne isot poikkeukset tuovat nämä suurimmat kaupungit. Eli ne on pääsääntöisesti hoidettu sitten ammattipelastajien toimesta. Toki sielläkin sitten näissä isoissa luonnon mullistuksissa ja myrkyissä, niin tarvitaan sitä arkipäivä apua. Pari isompaa huoneistopaloa tai katto- tai ullakkopaloa, niin siellä tarvitaan jo niitä lisäkäsiä. Eli se arkipäiväresurssi ei riitä. Siinä nähden se on niin kun arkipäivässä jatkuvasti käytettävissä sulla joukkoja. Puhumattakaan sitten poikkeusoloista, jolloin se pystytään myös valjastamaan sitä joukkoa, joka on ollut tässä toiminnassa mukana. Eli silloin kelpaa myöskin ne vähän vanhemmatkin henkilöt sinne mukaan taustajoukkoihin, koska he tuntevat ja osaa tämän toiminnan tai on tehnyt sitä 30–40 vuotta.

Marko Palokangas: No sopimuspalokunnat Suomessa toimii valtakunnallisesti, mutta nyt tietysti päivän sana, joka on viime vuosina ollut jokaisen kansalaisen vähintäänkin korvissa, ei nyt korvamatona, mutta kuitenkin tietoisuudessa on tää sote. Eli sosiaali- ja terveystoimen ja palveluiden uudistus. Mitä sopimuspalokunnille tapahtui sote uudistuksessa? Mihin kategoriaan tai luokkaan sijoituttiin?

Juho Luukko: No, jos katsotaan kokonaisuutta, niin siellähän me ollaan Pelastustoimi hyvinvointialueen sisällä ja johtosuhteet siinä pikkasen muuttuu. Ehkä se haaste siinä on sellainen, että hyvinvointialueen se kokonaisbudjetissa puhutaan miljardeista isoilla alueilla. Ja sitten, kun tullaan sinne pelastustoimen tasolle, niin puhutaan miljoonista tai kymmenistä miljoonista, ja sitten se, että miten me ollaan siellä mukana, miten meidät huomioidaan nyt ja tulevaisuudessa. Niin, että oli se sitten tällaiset rahalliset toiminta edellytykset, niin ne ei kuolisi tässä matkalla, vaan siellä myös viranomaiset näkisivät, että jotta me voidaan pitää tällainen järjestelmä pystyssä, niin me tarvitaan siihen tiettyjä asioita. On koulutusta, on sen koulutuksen kehittämistä, taustuttavia asioita kuin myös ihan puhdasta rahaa, jolla se operatiivinen kalusto ja muu toimii. Eli jotta se paikallinen pelastuslaitos pystyy sitten satsaamaan myös niihin sopimuspalokuntiin.

Paljon se on mietityttänyt, vielä me ei ole ihan nähty isoja haasteita hyvinvointialueella on ja kovat säästöt näyttävät olevan, kuinka ne tulevat iskemään sitten meihin. Tällä hetkellä vähän jännittää ja ehkä siinä olisi semmoinen paikka, paikka, jossa olisi keskustelun paikka siitä, että mitenkä se sopimuspalokuntien olemassaolo pystyttäisi turvaamaan. Koska jos se menetetään, niin sitten voidaan kysyä, että no mistä se saadaan. En usko, että tässä maassa näin kustannustehokasta tapaa hoitaa se toimi, puhumattakaan sitten siitä poikkeusolojen varautumisen resurssista, mikä siellä on olemassa, niin tällä kustannuksella saadaan aikaiseksi.

Marko Palokangas: Mites hei, te olette liitossa varmaan tehnyt myös vertailuja myös kansainvälisesti. Onko tämä suomalainen järjestelmä sopimuspalokunnista tai palokuntayhdistysten hyväksikäytöstä ja hyödyntämisestä osana pelastustoimea, niin onko tämä ainutlaatuinen vai löytyykö meillä verrokkiesimerkkejä muualta maailmasta?

Juho Luukko: Kyllä meillä löytyy vahvoja verrokkeja esimerkiksi Saksasta löytyy sopimuspalokunta eli siellä osassa osavaltiossa, missä on yli 100 000 asukasta, niin siellä on laissa sanottu, että siellä pitää olla sopimuspalokunta ja näin. Että tässä olisi ehkä sellaisen paikka, jossa pitäisi tämä kokonaisuus ja se toiminta tunnustaa myöskin laissa vahvemmin. Että ei vain mainita yhtenä pelastustoimen osana ja siinä, että pelastustoimi voi hankkia niitä palveluita, vaan se pitäisi määritellä ehkä tarkemmin ja näin taata tavallaan semmoinen tietynlainen sopimuspalokuntien perustuslaki (naurahdus), jonka avulla sitten ne tietyt perusasiat olisivat kunnossa eikä niitä tarvitsisi funtsia sen enempää. Se on tärkeää. Ja ehkä hyvänä esimerkkinä

tässä, jos katsotaan mitä meidän kansainvälinen toiminta on, niin me käydään jatkuvaa keskustelua Ruotsin kanssa siitä. Eli he ovat ajaneet tämän järjestelmän alas ja nyt sitä yritetään sitten saada jollain tavalla pystyyn. Kovin hidasta se on ollut, kymmenen vuoden aika ei ole hirveästi tapahtunut. Toinen hyvä esimerkki on sitten Viro, jossa ne on mennyt kymmenessä vuodessa todella paljon eteenpäin. Eli siellä on kohentunut se sopimuspalokuntien niin kun kaikki ne edellytykset ja muut niin, huikeaa vauhtia.

Marko Palokangas: Miten, palataan hetkeksi tähän liityntäpintaan sodankäyntiin ja sen laaja-alaisuuteen. Nythän Venäjä käy oikeudetonta sotaa, jonka viimeinen sodanvaihe on kestänyt puolitoista vuotta ja kaiken kaikkiaan yli yhdeksän vuotta Ukrainassa. Ja siellä on aika paljon asevaikutusta nimenomaan Venäjän asevoimat kohdistanut siviilikohteisiin, siviili-infrastruktuuriin, kouluihin, sairaaloihin, jotka ei millään tavalla ole suojassa tältä sodasta. Eli se koskettaa koko yhteiskuntaa. Tiedätkö, että onko Ukrainassa tällainen sopimuspalokuntatyyppinen järjestelmä, jossa heidän ikään kuin yksittäiset henkilöt vapaaehtoisuuden perusteella tai jopa ihan käskettynä osallistuvat siihen siviilikohteiden raivaamiseen tai alkusammutukseen tai sammuttamistyöhön?

Juho Luukko: Joo, kyllä sieltä semmoinen vastaavantyyppinen joukko löytyy ja tuossa ehkä se ihmisten auttamisen halu siinä tilanteessa tuo sitten sinne joukkoja. Niin kuin ikäväkseen voi todeta, että myöskin ne sotatoimet on kohdistettu tätä auttavaa joukkoa vastaan. Että se tunnistettavuus siellä ajoneuvojen ja muiden osalta, niin siitä voi sitten käydä keskustelua, että minkä väriseksi ne kannattaisi maalata sitten (naurahdus) tulevaisuudessa. Tällaisia käytännön esimerkkejä sieltä on nähty. Mutta ne on kärsineet valtavia tappioita niin henkilöstö kuin myöskin kalustollisesti, jolloin nämä ovat sellaisia asioita, joita meidänkin tulisi täällä pohtia Suomessa, miten ne hoidetaan nyt sitten mahdollisten poikkeusolojenkin aikana.

Marko Palokangas: No nyt mainitsit juuri tämän opit muualta maailmasta, ennen kaikkea nyt opit, vaikka Ukrainasta. Niin onko Suomessa sopimuspalokunnat varautuneet myös siihen äärimmäiseen poikkeustilanteeseen, jota nyt esimerkiksi sotatila voisi edustaa? Onko sopimuspalokunnissa koulutettu ihmisiä, pohdittu heidän rooliaan esimerkiksi sijoitusten tai muiden osalta, kaluston osalta siihen, että me jouduttaisiin kohtamaan tällainen äärimmäinen poikkeustilanne kuin sotatila?

Juho Luukko: Kyllä tämän oikeastaan Ukrainan tilanteen jälkeen, niin mä luulen, että siihen nyt on oikeasti uudella tavalla herätty. Eli yhtä lailla se pelastustoimi on velvollinen tekemään niitä henkilövarauksia sitten yhtä lailla kuin ne yhteiskunnallisesti tärkeissä roolissa olevat yritykset. Ja kun ne on tällaisen statuksen sitten saaneet, niin sen varjolla he voi nyt tehdä niitä varauksia henkilöstöstä. Ihan samalla tavalla Suomessa pelastustoimi on herännyt nyt siihen, että täytyy tehdä. Meillä on ihan loistavia esimerkkejä siitä, että tietyllä alueella on tehty sitä työtä ja nähty se niin tärkeäksi, että tällainen varautumisen näkökulma siitä, että miten sopimuspalokunnat toimisivat sodassa. Niin täällä on erittäin hyviä

esimerkkejä alueellisesti, kuinka ne on lähteneet kouluttamaan systemaattisesti meidän toimijoita ja katsomaan niitä asioita ehkä vähän laaja-alaisemmin ja sitten siitä, ehkä tämän päivän arkikentän ulkopuolelta ja tuoneet niitä oppeja sitten tuolta niin Puolustusvoimien taholta kuin sieltä väestönsuojelunkin puolelta.

Marko Palokangas: No, tiedätkö millä tasolla Puolustusvoimat ja sitten Pelastustoimessa nyt sopimuspalokunnat tekevät yhteistyötä, vai tekeekö?

Juho Luukko: Puolustusvoimat ja sopimuspalokunnat yhteistyössä niin, kyllä aika paljon henkilöstöä, jotka ovat tuolla tehtävissä, niin on sitten sijoitettu. Eli sen osaamisen ja muun kautta Puolustusvoimat on saattanut jo sijoittaa heidät sen tyyppisiin tehtäviin tietäen, että heillä on joko sen suoritetun varusmieskoulutuksen aikana tai sen jälkeen niin, tiedetään, että henkilöllä on tällainen osaaminen tai kyvykkyys. Niin kyllä ne ovat haluttuja kavereita ja tiettyihin tehtäviin, niin sellaista erikoisosaamista, jota ei löydy ja sitten se vaatii kumminkin jonkin verran ja vuosien kouluttautumista, että niitä tehtäviä pystyy tekemään.

Marko Palokangas: Joo. Mainitsit tuossa alussa mielenkiintoisen asian, että itse asiassa sopimuspalokunnissa ja näissä palokuntayhdistyksissä niin siellä pelastusajoneuvon tai ensivasteajoneuvon penkillä saattaa istua toimitusjohtaja, kirvesmies, kuorma-autonkuljettaja, mikä tahansa lääkäri. Osataanko tätä resurssia ja heidän osaamistaan ja kompetenssia sinun mielestä hyödyntää riittävästi, koska heidän ovat siellä samassa niin sanotusti asusteessa? Kaikilla on pelastajan puku ja kypärä päässä, niin siitä ei välttämättä näy ulospäin, kun ei ole valkoinen takki lääkäriellä eikä ole kirvesmiehellä kirves kädessä (naurahdus) tai toimitusjohtajalla kynä kädessä. Niin osataanko tätä kompetenssia ja sisäistä osaamista, joka on elämän aikana hankittu, niin riittävästi hyödyntää?

Juho Luukko: Joo. Kyllä ja ei, eli me tuolla liitossa, Suomen sopimuspalokuntaliitossa tehtiin tällainen, viimeisin tutkimus oli tällainen siviilioasaamisen hanke, jossa lähdettiin kartoittamaan sitä, että mitä kaikkea siviilioasaamista meidän tekijöiltä löytyy. Ja sieltä sitten löytää esimerkkejä tuonne pelastustoimen puolelle, että minkä näköistä osaamista sieltä saattaisi sitten löytyä. Ja sieltä löytyikin kaiken maailman mielenkiintoista esimerkiksi, jos ajatellaan, vaikka kyberpuolta ja niitä osajia saattaa olla harvassa. Niin yhdessä otannassa sitten todettiin, että eräskin sopimuspalokunta piti sisällään aika monta tällaista kyberpuolen osajaa, joita voitaisiin sitten siinä tilanteessa käyttää yhtä lailla sen pelastustoimen puolen asioiden auttamisessa tai kuntoon saattamisessa. Mä en usko, että sitten siinä poikkeusolossa ihan hirveästi kysellään kursseja ja merkkejä, vaan se kokemus sitten kertoo sen, että mihin henkilöt pystyvät. Onneksi näkyy välillä tuolla arjessakin, että meillä on joitain tehtäviä, mitä valtakunnallisesti on, että henkilöllä on sellainen siviilioasaaminen, joka saattaa auttaa siellä ihan arkipäivän onnettomuudessa. Eikä välttämättä tarkoita aina lääkäriä, vaan siellä saattaa olla jonkinlainen rakennusinsinööri, joka tuntee sitten rakentamista tai saattaa olla jopa, vaikka suunnitellut jonkun talon tai vastaavan paloturvallisuuteen liittyvät

tekijät, ja saattaa tuntea sen talon jopa paremmin kuin se itse ammattipelastaja joukko. Nämä ovat sitten kullan arvoisia kavereita.

Marko Palokangas: Joo, nykyaikaiseen sodankäyntiin kuuluu myös ehkä uudenlaisen teknologian aina esiinmarssi ja sen tulo taistelukentälle tai ylipäätään mukaan. Ja ehkä nyt Ukrainasta vielä nostettakoon esille se, että aika paljon tällöinen dronejen eli miehittämättömien joko ilma tai merellä olevien alusten käyttö on lisääntynyt merkittävästi. Drone on yksi hyvä esimerkki siitä, että sitä voidaan käyttää ihan rauhanomaisiin tarkoituksiin ja todella taitavasti. Viime vuosina on luettu paljon siitä, että esimerkiksi Poliisi, Rajavartiolaitos, Pelastustoimi on ottanut käyttöön droneja, hankkinut sitä osaamista nimenomaan niitten hyödyntämiseksi siinä, että tiedustellaan kohdetta tai muuta. Posti jopa käyttää dronea. Miten, onko sopimuspalokunnissa, onko sinne asti jalkautunut tämä?

Juho Luukko: Kyllä se on jalkautunut jo ja meillä on pelastustoimen alueita Suomessa, jossa se drone kyvykkyys ja muu on siirretty kokonaan sille sopimuspalokunnalle. Eli nähdään, että se on hyvä erikoistumisosa-alue ja siellä sitten se sopimuspalokunnan henkilökunnan henkilöstö on koulutettu. On henkilöitä, joilla on sitä siviilipuolen osaamista siltäkin puolelta, saattavat tehdä sitä leipätyökseen eli se on varsinainen ammatti. Mutta monesti siellä on sitten aikaa laittaa sen kyseisen kyvykkyuden kehittämiseen ihan eri tavalla, kun jos ajatellaan, että se pelastustoimen, mitä sen moniammatillaisen täytyy tänä päivänä hallita. Niin ei voi vaan millään, tämä teknistyy niin vauhdilla, että ei voi kaikkea hanskata. Välttämättä se pelasta ei ole se paras lennättäjä tai sen dronetaktiikan osaaja, ja tässä se erikoistuminen sitten, jossa sopimuspalokunnat voi hyvin tulla ja näyttää kyntensä, ja onkin näyttäneet.

Marko Palokangas: Alussa puhuttiin hieman siitä, minkälainen on Suomen kokonaisturvallisuuden malli ja nimenomaan, miten sopimuspalokunnat osaksi tätä pelastustoimea asemoituu siihen. Miten sä näet tulevaisuuden, jos vähän saat leikitellä ja hurjastella siihen, että minkälainen on sopimuspalokuntien tulevaisuus osana Suomen kokonaisturvallisuutta? Sä olet nimittäin Juho kirjoittanut erinomaisen artikkelin tästä tuohon viimeisimpään Sodan usvaan julkaisun eli Sodan usvaa kaksi, sodankäynnin laaja-alaisuus. Ja ihan tarkoituksella nostettiin tämäkin esimerkkinä esille, mutta siinä ei menty oikeastaan siihen tulevaisuuteen, mutta nyt sulla on paikka kertoa, että miten näet itse liiton edustajana ja ylipäätään sopimuspalokuntalaisena sopimuspalokuntien tulevaisuuden. Onko siellä varjoja tai mustia pilviä vai mustia joutsenia, vai onko tulevaisuus auvoinen ja turvattu?

Juho Luukko: Niin, sanotaan, että on nämä tiukentuneet viranomaismääräykset, jossa nyt tänä päivänä mennään hyvin pitkälti niillä samoilla, millä oli sitten testien tai muiden suhteen ammattipelastajat, ja se määrä sitten sovitettuna siihen tämän päivän arkipäivän ihmisten ajankäyttöön asioihin, niin se on totta kai haastavaa. Jos me ajatellaan, että kun mä olen aloittanut 30 vuotta sitten, niin jossain vaiheessa oli polkupyörätesti tai lihaskuntotesti. Ja nyt niitä testejä on niin, että menee

useampi arkipäivä lääkärinkäynteineen, mitkä kaikki on sinällään hyviä asioita, mutta se vie niin paljon sitä aikaa, niin se on yksi haaste. Ja sitten kaupungistuminen on toinen, eli millä me saadaan sinne harvaanasutuille alueille riittävästi porukkaa ja innokkaita. Nyt meillä on sitten siitäkkin kyllä hyviä esimerkkejä, monesti aika sopimuspalokunta voittoisesti vedetty, on tämmöisiä jopa ihan pienempiä kyläpelastusryhmiä, jossa saattaa olla sitten sen kylän ja joukon porukat, jota sitten se paikallinen sopimuspalokunta kouluttaa. Niillä saattaa olla muutama moottorisaha ja traktori, ja ne pystyvät raivaamaan ne päätiet auki sitten eikä tarvitse odotella viranomaisia. Näistä on ihan hyviä kokemuksia.

Mutta edelleen me tarvitaan, että me voidaan pitää tämmöinen verkosto yllä, vähän yli 700 sopimuspalokuntaa ja niiden asemaa, ja kattaa sillä tämä tietty koko Suomen niin kuin maantieteellisesti järkevillä ajoilla. Niin ei meillä ole kyllä varaa menettää sitä. Ja jos katsoo tulevaisuuteen, niin mä luulen, että se houkuttelevaisuus ja koko ajan tämä maailma menee eteenpäin. Ehkä yksi sellainen asia, että yhteiskunta voisi katsoa sitä toimintoa hyödyn kautta enemmän, että me voimme katsoa toki kuluja, että mitä sinne menee ja näin. Mutta voitaisiinko se katsoa tämmöiseksi hyväksi, villein ajatus voisi olla sellainen, millä me saataisiin tätä henkilöstöä sitoutettua on, että annetaan sinne pieni porkkana sinne verotuspuolelle. Että kun osallistut tietyn määrän tehtäviin, ja täytät ne velvollisuudet, niin silloin pieni hyvä sieltä tulee tätä kautta eli annat sitä omaa aikaasi. Se olisi ihan mainio.

Marko Palokangas: Miten tämä itse asiassa menee nyt, jos mennään vähän yksityiskohtiin vielä. Mainitsit tuossa aika hyvin niitä tekijöitä eli vaatimustaso on noussut, varmaan työturvallisuus on yksi asia mihin entistä enemmän pitäisi kiinnittää huomiota.

Juho Luukko: Kyllä.

Marko Palokangas: Varusteet, suojarahusteet, välineet, terveyden ylläpito. Mutta sitten tämä porkkana, niin jos nyt minä tekisin, vaikka henkilökohtaisen sopimuksen, niin joutuisinko minä maksamaan siitä sen toisen eli kakkosveroprosentin mukaisen kovemman veron? Vai meneekö se mun henkilökohtaiseen ansiotuloveroprosenttiin?

Juho Luukko: Kyllä se sillä omalla verokortilla menee ja yleensä sillä kovemmallalla prosentilla. Ei se korvaus, mitä sieltä saadaan ja mitä siitä käteen jää, niin sanotaanko, että ihan siellä harvaanasutuilla alueilla, joissa sitten sattuu ehkä useampi viikonloppupäivystys, se voi olla merkittävä, puhutaan joistain sadoista euroista tai maksimissaan tuhannen euron korvauksesta per henkilö kuukaudessa. Toki sitten, jos haalit niitä päivystyksiä paljon, niin onhan se yksi, että totta kai se siitä nousee. Ei se päätyötä korvaa ja niin paljon siitä ei jää käteen. Sanotaan, että ne menetykset sille liikkumiselle ja sille ajankäytölle, mitä käytetään harjoitukseen ja muihin, niin se on aika maltillinen.

Marko Palokangas: Niin te olette tehnyt itse asiassa siellä liitossa, Suomen sopimuspalokuntien liitossa aika paljon erilaisia selvityksiä ja tutkimustakin siitä, että miten sopimuspalokunta toiminta ylipäätään, minkälaisia tekijöitä on, jotka siihen vaikuttaa. Varmaan yksi semmoinen kysymys on se, että mitä sen henkilön, on se sitten vaikka toimitusjohtaja, niin miten sen henkilön tai ehkä toimitusjohtaja on huono esimerkki. Mutta vaikka nyt kirvesmies, jolla on työnantaja ja esimies. Miten työnantajat suhtautuvat näihin sopimuspalokuntalaisiin, jos tulee esimerkiksi hälytys keskellä päivää, niin pääseekö he ylipäänsä lähtevään? Vai onko se aina kahden välinen keskustelu? Minkälaisia näkemyksiä teillä on ja tutkimustuloksia?

Juho Luukko: No, kyllä se välillä on ollut haastavaa ja me on lähdetty siitä, että se henkilö pyrki käymään tämän keskustelun, että minkälainen voimavara ja resurssi on, vaikka se kirvesmies siellä yrityksessä sitten. Koska hän hallitsee esimerkiksi ensiapuun ja tämmöiseen pelastamiseen liittyvät taidot, eli nähtäisiin se voimavarana sille yritykselle. On mullakin aikanaan henk.kohtanen kokemus siitä, että työnantaja ehkä vähän nuiveesti suhtautui siihen hälytykseen lähtemiseen. Kyllä se nuivuus katosi sitten, kun palasin takaisin siihen viereisen talon ullakolle sammuttamaan ullakkopaloa, joka ei mennyt sen yhtiön ullakolle. Niin sen jälkeen (naurahdus) vastaus oli, että tota, voit olla hänen puolestaan, kuinka paljon vaan niissä hommissa. Se on vähän tämmöinen kaksijakoinen, eli siihen tarvittaisiin ehkä yhteiskunnallisesti tällaista tietynlaista mukaan tai voisiko sanoa väliintuloa siitä, että se myönnettäisiin jotenkin tällä tavalla tämä mahdollisuus ja tarvittaessa voitaisiin sitten jopa maksaa niitä korvauksia. Se on toinen tapa, jolla mahdollistaa, että henkilö pääsee, niin maksaa korvauksia työnantajalle sitten siitä menetetyistä työstä.

Marko Palokangas: Tämä vaatisi varmaan nyt sen mainitsemasi lainsäädäntö muutoksen tai tarkennuksen.

Juho Luukko: No tämä olisi aika vahva sellainen paikka kyllä, jonka se vaatisi. Siitä on meillä hyviä esimerkkejä Saksasta, jossa monesti se palokunnan ja sopimuspalokunnan hallinto, niin siellä päällikkö ja muutama toimistohenkilö makselee sitten palkkoja niille firmoille takaisin, jos ne henkilöt ovat olleet tehtävissä. Mä ymmärrän sen niissä paikoissa, jossa sulla on 100–200 lähtöä vuodessa, niin se rupeaa olemaan jo aika rasite. Toistaiseksi tämän kanssa on päästy elämään. Toki ne henkilöt, jotka ovat sitten sellaisessa suorittavassa tai semmoisessa työssä, joka ei mahdollista poislähtemistä, niin aika mahdottomaksi se menee.

Marko Palokangas: Niin. Sinällään mä vähän ihmettelen tätä ehkä työnantajankin asennoitumista, negatiivista asennoitumista, koska eihän tämä ole mikään uusi järjestelmä Suomessa. Tätä on tehty ainakin koko itsenäisyyden ajan. Taisi ensimmäiset sopimuspalokunta tai palokuntayhdistyksethän on perustettu jo 1700–1800-luvun aikana.

Juho Luukko: Kyllä.

Marko Palokangas: Eli on satoja vuosia vanhoja tai toista sataa vuotta vanhoja yhdistyksiä. Eli ei tämä ihan uusi asia ole.

Juho Luukko: Ei ollenkaan. Ehkä se on vaikeaa, tavallaan yhteiskunta ja päättäjät ovat nähneet, että kun se nyt toimii niin kuin toimii, niin on tavallaan helppo olla ja elää, ja kun se ei vaadi sen enempää. Mutta ehkä olisi hyvä katsoa nimenomaan päättäjien sinne tulevaisuuteen, että me ollaan nyt tässä tilanteessa, missä me haluamme olla tulevaisuudessa. Ja niin, että se ei ainoastaan tämä sopimuspalokunta toiminta jää meidän sopimuspalokuntalaisten vastuulle siitä, että mitä me olemme. Toki se on meilläkin iso vastuu siitä, vaan ehkä semmoinen yhteiskunnallinen aseman tunnustaminen ja sitten niitten keinojen löytäminen. Koska tämä on vähän samanlainen kuin kerroin tuossa aikaisemmin, kun Ruotsissa menetettiin, niin sen kyvykkyyden menettäminen, niin sen takaisin rakentaminen ei ole mikään vuoden kahden, vaan se kymmenien vuosien homma.

Marko Palokangas: Niin, sotilaana mä olen ehkä nähnyt tämän nyt viime aikoina, viime vuosina todella kouriintuntuvasti, että suomalaiset ovat kaikki ihan viimeiseen kansalaiseen saakka ymmärtäneet sen, että varautuminen ja valmius maksaa. Mutta vapaus ja itsenäisyys on korvaamatonta. Sama juttu itse asiassa, kun sanoit tässä sopimuspalokunnista niin, meidän itsenäisyyden ja vapauden eteen pitää tehdä joka päivä töitä. Se ei ole mikään itsestään selvyys. Oletko tästä sopimuspalokuntien suhteen samaa mieltä, että sitä ei pitäisi pitää itsestään selvyytenä, vaan sen eteen pitäisi jatkuvasti tehdä töitä ja resursoida siihen ja panostaa, jotta se toimisi tulevaisuudessakin?

Juho Luukko: Joo, tämä on ehkä se suurin asia, mitä itsekin nostan välillä päättäjien kanssa eteen, että koskaan ole tyytyväinen siihen mitä on tehty. Mutta tarvittaisiin ihan oikeasti semmoisia konkreettisia toimenpiteitä ja sitä dialogia siitä ja sitten myöskin keskustelua sinne, ei ainoastaan sen sanotaanko näin, että sisäministeriön ja tämän Pelastustoimen sisällä, vaan sitä täytyisi vielä laajemminkin. Eli pystyä osoittamaan se oma paikkansa ja tuossa ehkä näkisin, että voisi Pelastustoimi ottaa mallia vähän sieltä Puolustusvoimista, kun niitä selontekoja tehdään, niin ei oltaisi joka kerta niin ihmeissään, kun hallitus vaihtuu, että mihin suuntaan tässä seuraavaksi mennään. Vaan sieltä löytyisi sitä pitkäjänteisyyttä sinne neljän tai kymmenen vuodenkin päähän siitä. Ja suojele olisi paljon suunnitelmallisempaa ehkä strategisempi tapa lähestyä niitä asioita.

Marko Palokangas: Sitten hei yksi asia, mitä en malta olla ottamatta esille. Tässä keskustelussa on nyt jo paljon menty, ehkä rivienvälissäkin siihen, että kyse on aika paljon kriisin sietokyvystä eli tästä paljon puhutusta resilienssistä. Yhteiskunnan kriisin sietokyky rakentuu hyvin monista eri tekijöistä. Tämän hetken maailmassa meitä kohtaa mitä erilaisemmat uhkakuvat ja meitä haastetaan. Meidän kriisin sietokykyä haastetaan monilla tavoilla, yksi niistä on ilmastonmuutos, jonka joko

välittöminä tai välillisinä vaikutuksina on myöskin tähän sopimuspalokenttään ja Pelastustoimeen liittyviä asioita. Mä nyt vaikka mainitsen entistä rajummat myrskyt, luonnonilmiöt, kuivuus, lämpötilan nousu, metsäpalot, joista nyt on viime vuosina hyvin ikäviä kokemuksia ihan maailman laajuisesti. Euroopassa vallitsee vieläkin syksyllä 2023 useita laajoja metsäpaljoja. Ja me koettiin tuolla Pohjois-Suomessa viimeisin, joka myös suomalaista yhteiskuntaa koetteli. Oliko sopimuspalokunnilla siinä jonkinlainen rooli, sammuttamassa siis niitä, ei sytyttämässä, vaan sammuttamassa?

Juho Luukko: (Naurahdus). Joo kyllä sopimuspalokunnalla oli iso rooli siinä ja ehkä isompi kuin moni kuvittelikaan, koska se sopimuspalokunnalla oli se ainoa joukko, joka pystyi lähtemään ja siihen liittyi kaikki tämmöiset työaika ja ylityö asiatkin. Niin ammattipelastajia ei välttämättä saatu niin paljon liikkeelle ja ne ensimmäiset auttavat tahot itse asiassa löytyivätkin täältä sopimuspalokuntien puolelta, kun käytiin keskustelujä. Olisikohan siellä ollut Länsi-Uudenmaalla olevat aktiiviset sopimuspalokunnat, jotka olivat sitten itse yhteydessä ja pyysi, että lähettäkää virka-apupyyntö, niin meiltä lähtee tämmöinen joukko. Tätä sitten seurasi sitten aika moni. Eihän se maailma saisi näin mennä, vaan siihen pitäisi varautua ja toki siihen on varauduttukin.

Että nyt nähdään, että tuolla on isoja joukkoja tällä hetkellä Portugalissa ollut pari viikkoa yksi joukko ja nyt taisi toinen rotaatio mennä opettelemaan tämmöistä paloja, jossa ne ilmasto-olosuhteet ja muutkin, lämpötila on +40 astetta ja palojen kokoluokat jotain aivan muuta. Siellä vähän yli 100 hehtaarin palo tai missä nyt ollaan 100–200 välissä, missä se taisi olla tuo Kalajokikin, niin ne ovat siellä normikokoisia. Siellä puhutaan tuhansien hehtaarien eli se kokoluokka on aivan jotain muuta. Sitten tähän liittyvää kyvykkyyttä on lähetetty kehittämään eli useamman pelastuslaitoksen yhteistyössä rakentamaan.

Marko Palokangas: Kyllä, no ehkä tämän kaiken johtopäätöksenä ja tiivistyksenä voitaisiin tähän loppuun todeta, että sopimuspalokuntien rooli osana Pelastustoimea, osana Suomen kokonaisturvallisuutta yhtenä oman alueensa turvallisuuden palveluiden tuottajana on siis merkittävä. Poikkeusolojen tarpeiden näkökulmasta, kuten hyvin kirjoitit tuohon artikkeliin, niin sopimuspalokuntajärjestelmää ei tulisi vain yllä pitää tai pitää itsestään selvyytenä, vaan sen kehittäminen tulee olla kiinteä osa suomalaista kokonaisturvallisuutta. Kiitos Juho tästä keskustelusta, todella mielenkiintoinen ja tärkeä aihe. Taas yksi uusi näkökulma tähän Suomen kokonaisturvallisuuteen.

Juho Luukko: Joo, kiitoksia.

[musiikkia]